Arkeologiske undersøkelser av åkerspor fra bronsealder til jernalder

---

Amondamarka, Gotteberg, Gnr 117, Vågsøy Kommune

Arkeologisk rapport ved
Yngve Thomassen Flognfeldt
Søren Diinhoff

Seksjon for ytre kulturminnevern 2012
Universitetsmuseet i Bergen

INNHOLD

INNHOLD 0

1. SAMMENFATNING OG VURDERING AV UNDERSØKELSEN PÅ AMONDAMARKA 4

2. BAKGRUNN 4

2. TOPOGRAFI 5

3. UNDERSØKELSESMETODER OG FORLØP 6

3.1 Problemstillinger 6

3.2 Metode og forløp 6

4. RESULTATER 7

4.1 Felt 1 8

4.2 Felt 2 9

4.2.1 Profil 2 9

4.2.2 Profil 3 10

4.2.3 Dateringer og tolkninger fra profil 3 i felt 2 11

4.3 Felt 3 11

4.4 Felt 4 12

4.4.1 Profil 4 i felt 4 12

4.4.2 Dateringer og tolkninger fra profil 4 i felt 4 13

4.5 Felt 5 13

5. SAMMENFATTENDE TOLKNINGER 14

6. LITTERATUR 14

Figurer og tabeller

Figur 1: Kart over området rundt Måløy sentrum med Amondamarka markert (kart: Kevin Wooldridge) 3

Figur 2: Topografisk kart over Måløy sentrum med Amondamarka markert 5

Figur 3: Planområdet mot sørøst …… *5*

Figur 4: Planområdet mot sørvest 5

Figur 5: Prosjektleder Søren Diinhoff i arbeid 6

Figur 6: Oversiktskart over feltene og profilene 7

Figur 7: Fotografi av profil 1 i sjakt 1. Mot sørvest 8

Figur 8: Tegning av profil 1, i felt 1 8

Figur 9: Fotografi av profil 2, mot øst 9

Figur 10: Tegning av profil 2 i sjakt 2Lag 1. Mørk brunt moderne dyrkningslag 9

Figur 11: Tegning av profil 3 i felt 2 10

Figur 12: Profil 3 i felt 2 mot vest 11

Figur 13: Tegning av sjakt 4, profil 4 12

Figur 14: Profil 4 i felt 4 13

Tabell 1: Prøver og dateringer fra profil 3 i felt 2 11

Tabell 2: Prøver og dateringer fra profil 4, felt 4 13

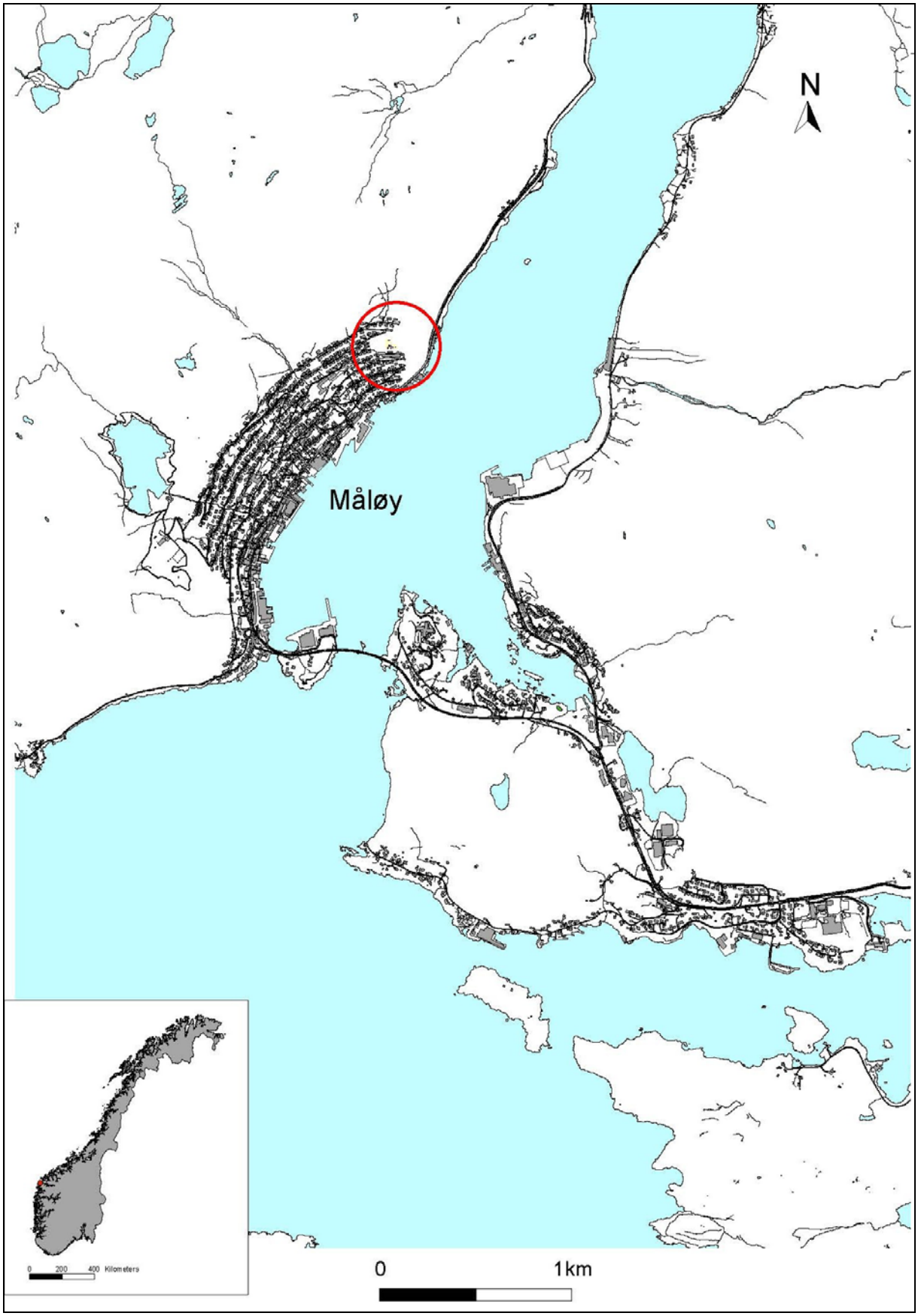

Figur 1: Kart over området rundt Måløy sentrum med Amondamarka markert.

1. SAMMENFATNING OG VURDERING AV UNDERSØKELSEN PÅ AMONDAMARKA

Arkeologiske frigivningsundersøkelser på Amondamarka i Vågsøy kommune, Sogn & Fjordane ble gjennomført høsten 2011. I forkant av denne undersøkelsen ble det gjort registreringsundersøkelser av personell fra Sogn & Fjordane fylkeskommune i 2008. Det ble ander registreringsundersøkelsen påvist spor av forhistorisk dyrkning som ble radiologisk datert til romertid (Beta-251319, 1790±50 BP, Cal. 120 – 380 AD).

De forhistoriske sporene fra jernalderen ble vurdert som viktige for å få kunnskap om bosetning og kulturforhold i dette tidsrommet. På Vågsøy er det fra før av ikke undersøkt spor etter forhistorisk dyrkning. Det er kjent to gravrøyser ved stranden sørøst og øst for lokaliteten, og i tillegg er det flere navn i området som kan henvise til røyser, slik som Røysaskjæret, Røysvatnet, Røysaleitet, Storrøysa og Røysaneset. Fram til påvisningen av lokaliteten var det stort sett bare røysene som vitnet om bosetningen i jernalder og bronsealder.

I løpet av frigivningsundersøkelsene på Amondamarka ble det gravd 5 felt, der 3 var positive. Det ble renset og dokumentert fire profiler og det ble tatt ut 14 prøver til radiologisk datering. I tillegg ble det tatt ut botaniske- og makrofossilprøver. Av de 14 prøvene ble det sendt inn 3 prøver til datering. Resultatet fra dateringene viser at den tidligste dyrkningen foregikk i eldre bronsealder, samtidig som romertids dateringene fra registreringene ble påvist ytterligere.

2. BAKGRUNN

Den arkeologiske frigivningsundersøkelsen på Amondamarka ble gjennomført høsten 2011 som følge av en reguleringsplan for boligtomter med tilhørende tilkomstvei. Tiltakshaver for prosjektet var Vågsøy kommune.

Registreringene ble utført av Hilde Fyllingen på vegne av kulturavdelinga ved Sogn & Fjordane fylkeskommune. Registreringen omfattet maskinell graving av i alt syv sjakter. Det ble påvist forhistoriske spor etter dyrkning i en av sjaktene (Fyllingen 2008).

I brev datert 20.09.2010 fra Sogn & Fjordane fylkeskommune ble det søkt om dispensasjon fra kulturminnelova. Dispensasjon etter kulturminnelova § 8, 1. ledd ble innvilget av omsøkte automatisk freda kulturminner i Riksantikvarens brev av 18.10.2010. Vedtak om omfang og kostnader ble fattet i samme brev. Kostnadene i forbindelse med utgravning dekkes av tiltakshaver, jf. Kulturminnelovens § 10, i dette tilfellet Vågsøy kommune.

Den arkeologiske utgravningen ble gjennomført av personale ved Seksjon for ytre kulturminnevern ved Universitetsmuseet i Bergen i perioden 10.10 – 14.10 2011. Prosjektleder var Søren Diinhoff, Feltassistent var Ihab Dabasa. Rapporten er skrevet av Yngve Thomassen Flognfeldt.

2. TOPOGRAFI

Undersøkelsesområdet ligger sørvendt i et bratt terreng nordøst i Måløy sentrum. I nord og vest ligger boligområder med småhus, og i sør ligger et pleiehjem. Det går en elv gjennom planområdet på midten. Den vestlige delen består av tidligere jordbruksareal og den østre siden inneholder bergknauser og lynghei.

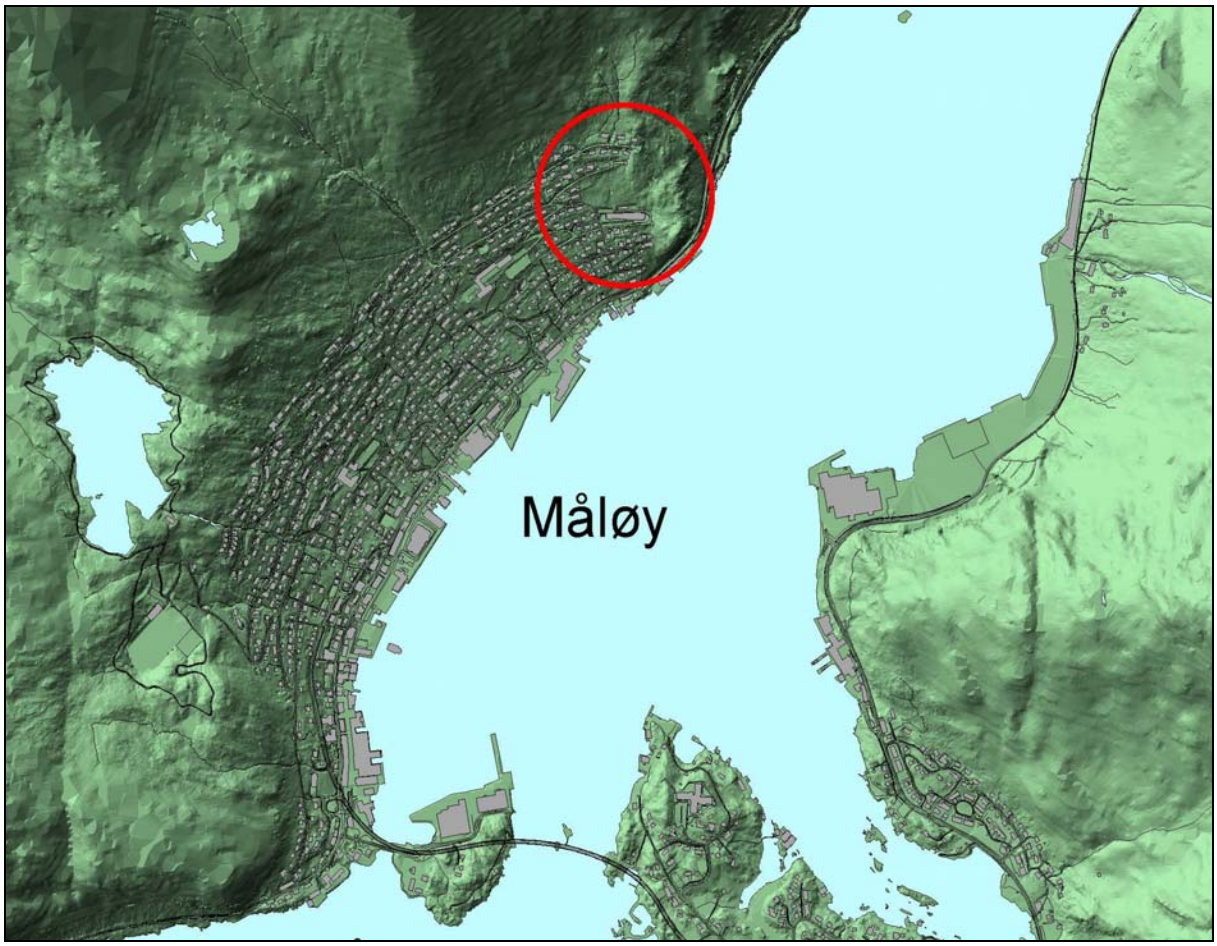

Figur 2: Topografisk kart over Måløy sentrum med Amondamarka markert.

Figur 3: Planområdet mot sørøst.

Figur 4: Planområdet mot sørvest.

3. UNDERSØKELSESMETODER OG FORLØP

3.1 Problemstillinger

Det er ikke blitt påvist noen spor etter forhistorisk dyrkning i Vågsøy kommune tidligere og en undersøkelse av kulturminnet belyste åkerbruket i området i bronsealder og eldre jernalder. Undersøkelsene bidro også med å karakterisere jordbruk og driftsformer i denne tidsperioden. Det er registrert flere gravminner i området, men ingen konkrete spor etter bosetninger eller gårdsdrift.

3.2 Metode og forløp

På bakgrunn av registreringen gjennomført av Sogn & Fjordane fylkeskommune ble det planlagt å grave ytterligere fem sjakter i området. Metoden besto av å grave sjakter med maskin i utvalgte områder med bevarte forhistoriske dyrkingslag. Ved å grave gjennom lagene ble de dokumentert vertikalt ved hjelp av fotografi, tegning og beskrivelser. Det ble deretter tatt ut prøver til radiologisk datering, samt materiale til pollenundersøkelser. De utvalgte prøvene ble sent til radiologisk datering hos Beta Analytical Inc.

Av de frem sjaktene var tre positive og det ble dokumentert fire profiler i området. Feltene ble målt inn digitalt ved hjelp av en totalstasjon og kartdataene ble bearbeidet ved hjelp av ArcMap.

Figur 5: Prosjektleder Søren Diinhoff i arbeid.

4. RESULTATER

Fem felt ble åpnet under frigivningsundersøkelsene, der tre var positive (se figur 6)

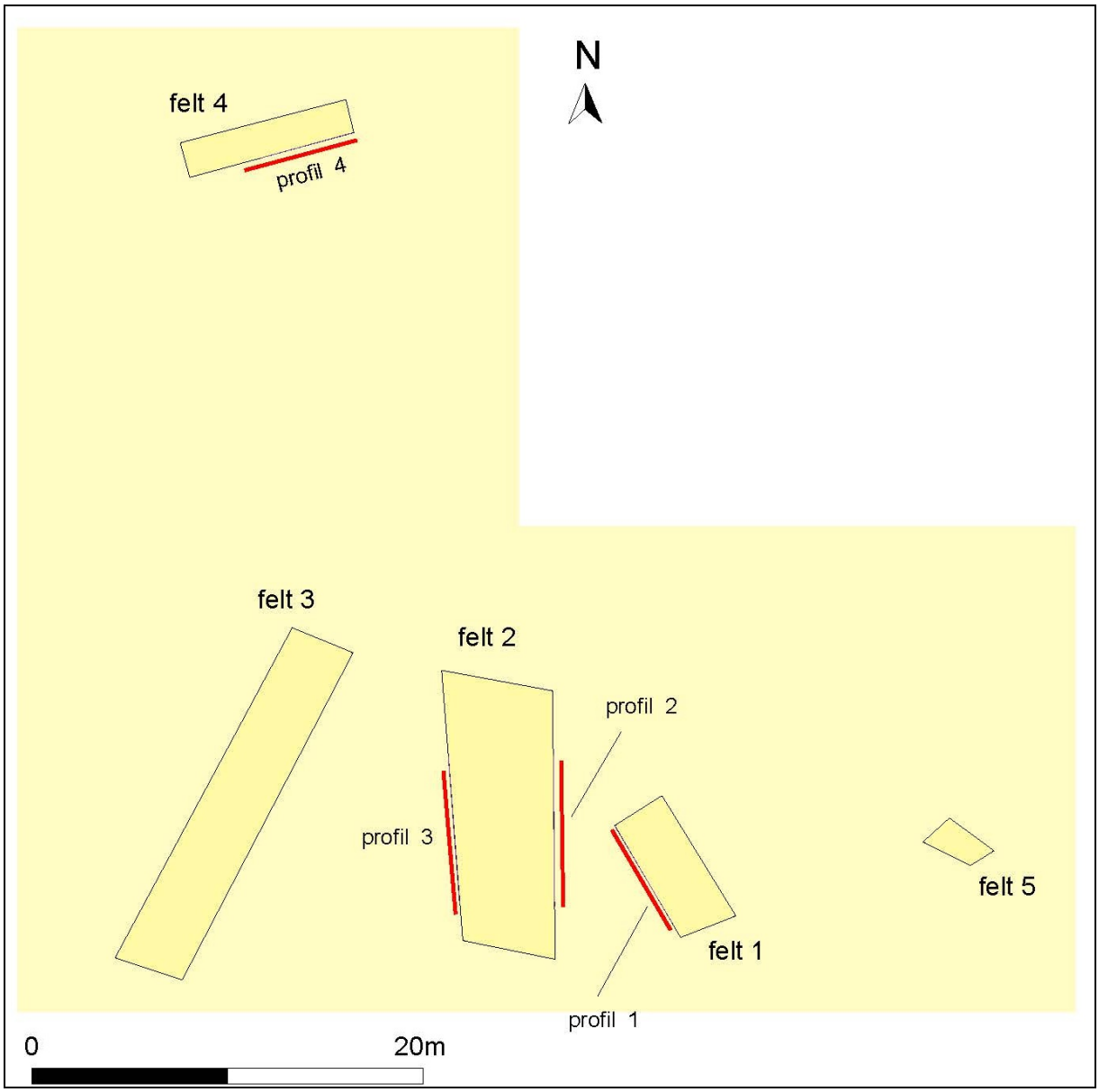

Figur 6: Oversiktskart over feltene og profilene.

4.1 Felt 1

Felt 1 var syv meter lang 2 meter bred (figur 6). Jorddybden i feltet var på det meste 1,2 meter dyp og besto av flere lag. Feltet lå i lengderetninger nordvest til sørøst og lå i hellende terreng nedover mot sykehjemmet. Hele profilen i vest ble renset opp og dokumentert ved hjelp av fotografi, tegning og beskrivelse. Profilen ble kalt profil 1 og inneholdt fem morfologisk forskjellige lag (1-5), derav ett ble tolket som forhistorisk dyrkning (lag 3).

Figur 7: Fotografi av profil 1 i sjakt 1. Mot sørvest.

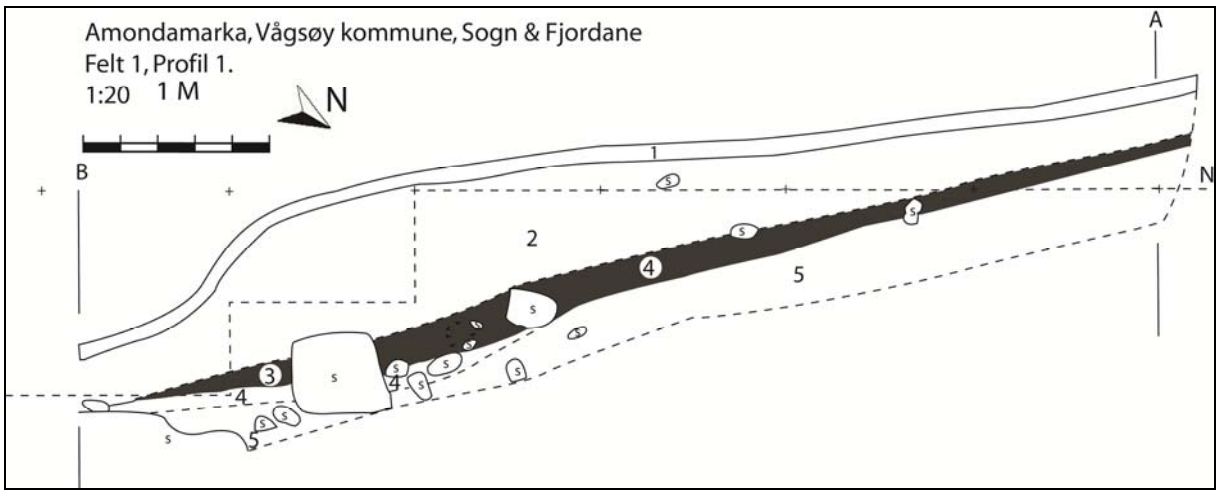

Figur 8: Tegning av profil 1, i felt 1.

Lag 1: Torv.

Lag 2: Brungrå til gulbrun sandholdig jord med noen kullfragmenter som ikke er synlige.

Lag 3: Mørk gråbrun til sort grå sandholdig jord med trekull og enkelte mellomstore stein.

Lag 5: Undergrunn: Gulgrå og gråhvit leirete sand med mye stein.

4.2 Felt 2

Felt 2 var 14 meter lang og 5 meter bred (figur 6). Jorddybden i feltet var på de meste 1,5 meter dypt og besto av flere lag. Feltet lå i lengderetningen nord til sør og lå i hellende terreng nedover mot sykehjemmet. Det ble renset opp to profiler (profil 2 og 3) som ble dokumentert ved hjelp av fotografi, tegning og beskrivelse.

4.2.1 Profil 2

Profil 2 lå på østsiden av feltet og var ca. 4 meter langt. I profilen ble dokumentert 6 morfologisk forskjellige lag (lag 1-6) derav 4 som ble tolket som rester etter forhistorisk dyrkning (lag2,3,4,5).

Figur 9: Fotografi av profil 2, mot øst.

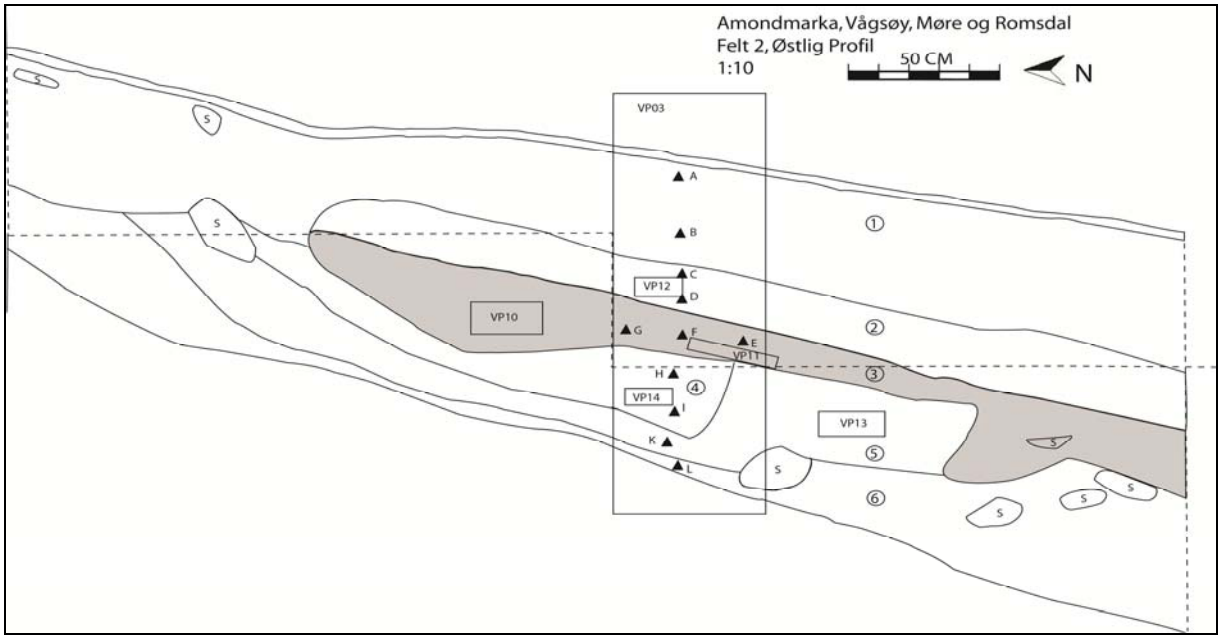

Figur 10: Tegning av profil 2 i sjakt 2 med angitt uttak for radiologiske og botaniske prøver.

Lag 1. Mørk brunt moderne dyrkingslag

Lag 2. Lysbrunt og kompakt lag. Noe grus

Lag 3. Mørkebrunt forhistorisk dyrkingslag. Inneholder noe grus og små fragmenter med trekull

Lag 4. Rødfarget jord. Blandet masse bestående av lagene over

Lag 5. Oransje jord med noe grus

Lag 6. Undergrunn: Kompakt gul med mye grus

4.2.2 Profil 3

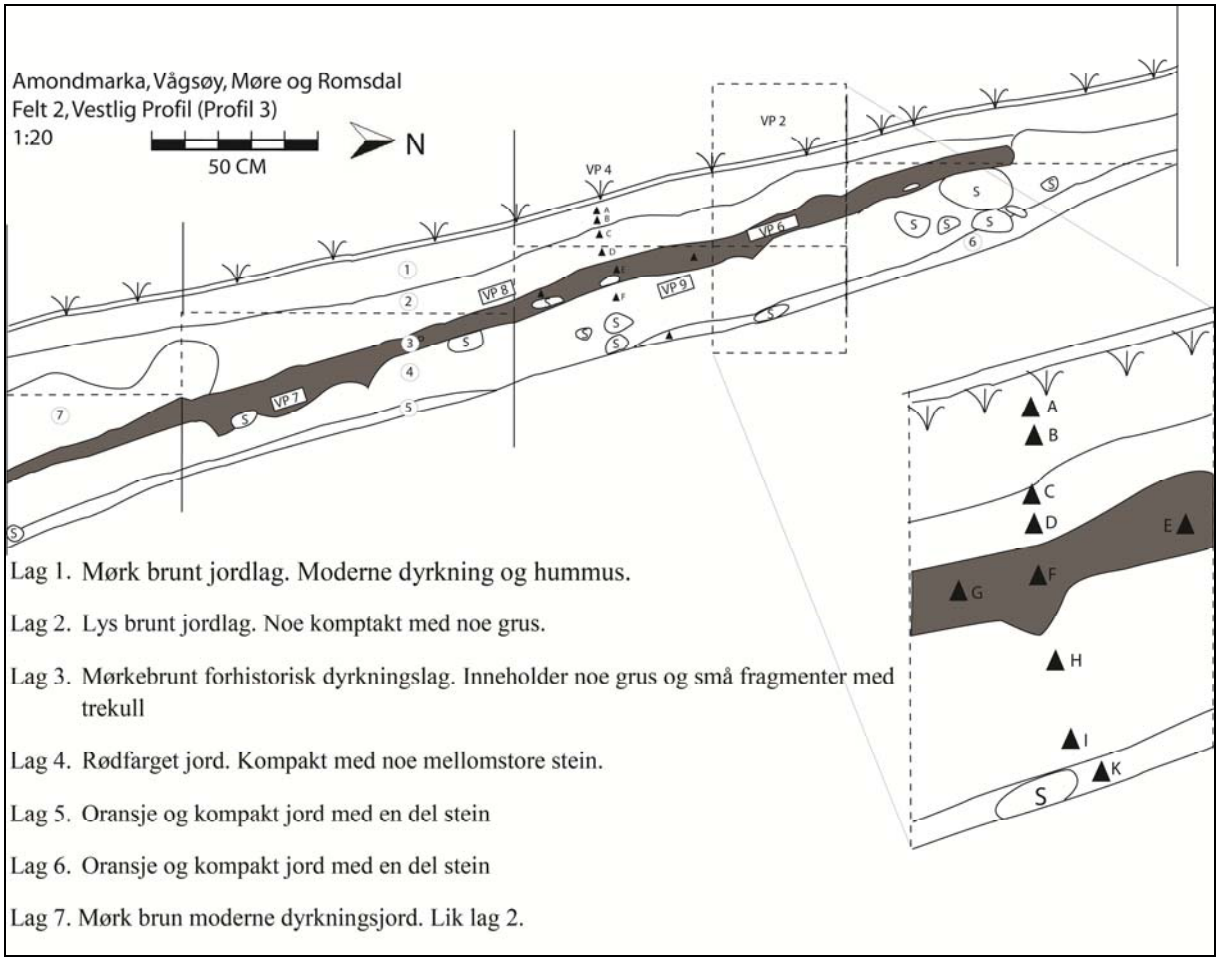

Figur 11: Tegning av profil 3 i felt 2 med angitt uttak for radiologiske og botaniske prøver.

Figur 12: Profil 3 i felt 2 mot vest.

4.2.3 Dateringer og tolkninger fra profil 3 i felt 2

Tre prøver fra profil 3 i felt 2 ble sendt inn til radiologisk datering. VP07 fra lag 3, VP 08 fra lag 2 og VP 09 fra lag 4. Lag 2 ble datert til yngre bronsealder (Beta-310193, BP 2640±30, Cal. BC 830-790). Lag 3 ble i likhet med lag 2 også datert til yngre bronsealder (Beta-310205, BP 3410±30, Cal. BC 730-690, BC 660-650 og BC 540-400). Til slutt ble lag 4 ble datert eldre bronse bronsealder (Beta-310194, BP 3080±30, Cal. BC 1280-1270 og BC 1280-1270).

De radiologiske dateringene som ble gjort av profil 3 i felt 2 viste at de forhistoriske dyrkningslagene stammer fra eldre og yngre bronsealder trolig i form av avsviing eller lignende.

Prøvenr.	**Kontekst**	**14C år**	**Kal.år (2.sigma)**	**Beta nr.**
VP07	Dyrkning lag 3 profil 3	BP 2410±30	BC 730-690, BC 660-650, BC 540-400	Beta - 310205
VP08	Dyrkning lag 2 profil 3	BP 2640±30	BC 830-790	Beta - 310193
VP09	Dyrkning lag 4 profil 3	BP 3080± 30	BC 1280-1270, BC 1280-1270	Beta - 310194

Tabell 1: Prøver og dateringer fra profil 3 i felt 2.

4.3 Felt 3

Felt 3 var 20 meter lang og 4 meter bred. Det ble ikke gjort funn av forhistorisk dyrkning eller strukturer i undergrunnen.

4.4 Felt 4

Felt 4 var 10 meter lang og 1,5 meter bred. Jorddybden i sjakten var på det meste 60 cm dyp og besto av flere lag. Feltet lå i lengderetningen øst til vest og lå lengst nord i planområdet. Deler av sørprofilen ble renset opp og dokumentert ved hjelp av fotografi, tegning og beskrivelser. Profilen ble kalt profil 4.

4.4.1 Profil 4 i felt 4

I profilen ble dokumentert 5 morfologisk forskjellige lag (lag 1-5) derav 1. som ble tolket som rester etter forhistorisk dyrkning (lag 3).

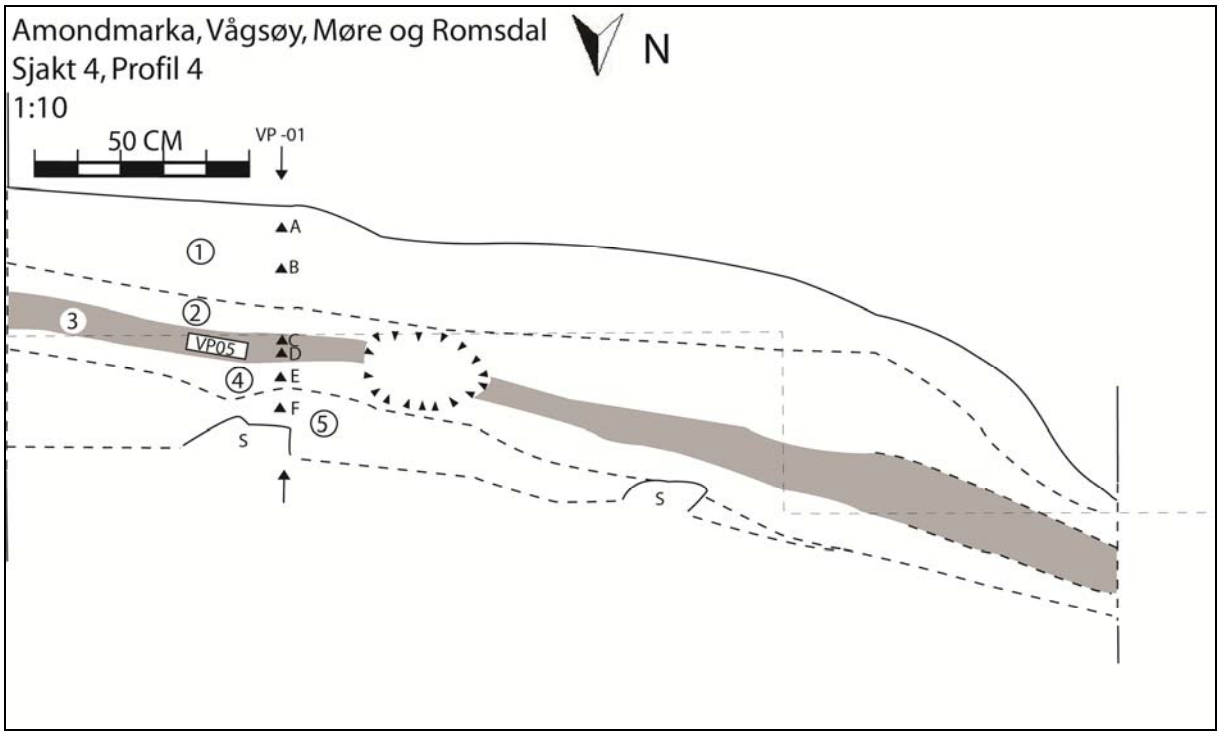

Figur 13: Tegning av sjakt 4, profil 4.

Lag 1. Brunt til gråbrunt humus fra moderne dyrkning.

Lag 2. Gråbrunt lag med noe sand, ingen tegn til trekull. Bunn av moderne dyrkning.

Lag 3. Gråsort sandig lag med små biter av trekull.

Lag 4. Rødbrunt og gråbrun lag, utan tegn til trekull

Lag 5. Orange/brunorgange sandet undergrunn med flere steiner og erodert grunnfjell.

Figur 14: Profil 4 i felt 4.

4.4.2 Dateringer og tolkninger fra profil 4 i felt 4

En prøve fra profil 4 i felt 4 ble sendt inn til radiologisk datering (VP5). Prøven ble tatt fra lag 3 og ble datert til tidlig romertid (Beta-310192, BP 1920±40, Cal. AD 30-40 og 50-230).

Dateringsprøven fra lag 3 viser til forhistorisk jordbruksaktivitet på denne delen av planområdet fra tidlig romertid. Jorddybden i felt 4 er tynnere enn i de andre feltene som kan forklare hvorfor det ikke er flere lag bevart.

Prøvenr.	**Kontekst**	**14C år**	**Kal.år (2. sigma)**	**Beta nr.**
VP05	Dyrkning lag 3 profil 4	BP 1890±40	AD 30-40, 50-230	Beta - 310192

Tabell 2: Prøver og dateringer fra profil 4, felt 4.

4.5 Felt 5

Felt 5 var 2,5 meter lang og 1,5 meter bred og det var ingen spor etter forhistorisk dyrkning eller strukturer i undergrunnen.

5. SAMMENFATTENDE TOLKNINGER

Undersøkelsene av de fem feltene på Amondamarka gnr. 117 i Vågsøy kommune avdekket forhistorisk aktivitet i form av spor etter dyrkning tilbake til eldre bronsealder og frem til tidlig romertid. Det ble ikke påvist noen bosetningsspor i from av stolpehull eller kokegroper, men ettersom det er registrert flere gravrøyser i området må det ha eksistert en større bosetning i Måløy i bronse- og jernalderen.

Det undersøkte området ble først tatt i bruk i eldre bronsealder og dateringsprøver viser at de fortsetter gjennom bronsealderen og frem mot jernalderen. Den yngste dateringen gjort under registreringen av fylkeskommunen er i 2008 dateres eldre romertid i tiden 120-320 e. kr.

6. LITTERATUR

Fyllingen, Hilde 2008. *Rapport frå arkeologisk registrering. Gottenberg GNR 117, Vågsøy Kommune. ID nr 121376.*

Film/Nr	Hva	Mot
01-01	Arbeidsfoto. Felt 2 nordlig del under graving.	Sørøst
01-02	Arbeidsfoto. Felt 2 nordlig del under graving	Sørvest
01.03	Felt 3 før graving	Sørvest
01.04	Felt 3 før graving	Sørøst
01.05	Arbeidsfoto. Felt 1 nordlige del under utgravning	Sørøst
01.06	Arbeidsfoto. Felt 1nordlige del under utgravning	Sørøst
01.07	Felt 2, profil 3	Vest
01.08	Felt 2, profil 3	Vest
01.09	Felt 2, profil 2	Øst
01.10	Felt 1, profil 1	Sørvest
01.11	Felt 1, profil 1	Sørvest
01.12	Felt 1, profil 1	Sørvest
01.13	Felt 1, profil 1	Sørvest
01.14	Felt 4, profil 4	Sør
01.15	Felt 4, profil 4	Sør